

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Glastuinbouw Bommelerwaard

Advies over de m.e.r.-beoordeling

8 september 2011 / rapportnummer 2570-62

1. Beoordeling van de aanmeldingsnotitie

De provincie Gelderland is bezig met het opstellen van een inpassingsplan tuinbouw Bomme-lerwaard met als doel op duurzame wijze de glastuinbouw en paddenstoelenteelt te behou- den en verder te ontwikkelen. In het inpassingsplan worden extensiverings, intensiverings- en magneetgebieden aangewezen. Er is door de provincie gekozen een milieueffectrapporta- ge(m.e.r.)-beoordeling uit te voeren. Dit betekent dat het bevoegd gezag moet beslissen of in verband met belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu een milieueffectrapport (MER) gemaakt moet worden. Ten behoeve van deze beslissing is een aanmeldingsnotitie opge- steld. De provincie heeft de Commissie voor de m.e.r. verzocht een 'second opinion te geven op de aanmeldingsnotitie'.

In de aanmeldingsnotitie geeft de provincie aan dat er op bepaalde milieuaspecten negatieve effecten kunnen optreden, maar dat mitigerende maatregelen en voorwaarden bij de wijzi- gingsbevoegdheden in het inpassingsplan er voor kunnen zorgen dat binnen het wettelijke en beleidskader wordt gebleven of dat de effecten beperkt blijven.

De Commissie heeft getoetst of de conclusie dat het voornemen niet tot belangrijke negatie- ve milieugevolgen kan leiden, terecht is, gelet op:

- de kenmerken van het project;
- de plaats van het project;
- de kenmerken van de mogelijke gevolgen.

Op basis van de toegezonden stukken kan de Commissie (nog) **niet** uitsluiten dat het voor- nemen tot belangrijke negatieve milieugevolgen kan leiden. Zij kan dus (nog) **niet** bevestigen of de conclusie juist is dat geen m.e.r. hoeft te worden doorlopen.

De Commissie is van oordeel dat de aanmeldingsnotitie alleen onvoldoende informatie biedt om te kunnen beoordelen of het voornemen kan leiden tot belangrijke nadelige milieugevol- gen en of er een MER gemaakt zou moeten worden.

De Commissie adviseert om de belangrijkste informatie, overwegingen en conclusies uit de Matrixstudie uit 2008, de 'Voortoets' alsmede de door Bureau Waardenburg uitgevoerde re- view daarop alsmede de opmerkingen uit dit advies met de aanmeldingsnotitie te integreren. Hierdoor wordt de onderbouwing van de conclusie 'geen MER' als een geheel gepresenteerd en daarmee is deze verificatiebaarder.

De Commissie is verder van oordeel dat de conclusie 'geen MER' alleen plausibel is indien:

- de extensivering die beoogd wordt met het inpassingsplan ook daadwerkelijk volledig ten uitvoer komt. Mocht de ruimte in de wijzigingsbevoegdheden daadwerkelijk benut worden dan is de Commissie van mening dat de effecten groter zullen zijn dan is be- schreven in de aanmeldingsnotitie;

- uit het nu lopende 'emissies naar water' onderzoek¹ geen negatieve effecten komen die niet kunnen worden gemitigeerd;
- met mitigerende maatregelen en voorwaarden voor toepassing van de wijzigingsbevoegdheden de effecten daadwerkelijk beperkt worden.

In hoofdstuk 2 geeft de Commissie een toelichting op het oordeel.

2. Toelichting en aanbevelingen

2.1 Afstemming met gerelateerde procedures

Er zijn naast het Provinciaal inpassingsplan diverse plannen lopend of in voorbereiding:

- Structuurvisie en plan-MER gemeente Zaltbommel, met daarin opgenomen de ontwikkelingen in de tuinbouw in de gemeente;
- Structuurvisie en plan-MER gemeente Maasdriel, met daarin opgenomen de ontwikkelingen in de tuinbouw in de gemeente;
- Structuurvisie provincie Gelderland Herstructurering glastuinbouw en paddenstoelenteelt Bommelerwaard.

Daarnaast is in het provinciaal Streekplan herziening 2004 de tuinbouw opgenomen. Bij dit Streekplan is een m.e.r.-procedure doorlopen.

De Commissie constateert dat geen duidelijk overzicht en inzicht is gegeven in de samenhang en afstemming in tijd en inhoud tussen deze procedures.

De Commissie adviseert in de aanmeldingsnotitie de samenhang in inhoud en tijd van de hierboven genoemde plannen van de diverse bestuursorganen te schetsen.

Cumulatie van effecten

Uit de aanmeldnotitie wordt niet duidelijk of bij de m.e.r.-beoordeling uitgegaan is van cumulatie met andere plannen en projecten in de Bommelerwaard (anders dan de hierboven genoemde) zoals project Waalweelde en Munnikenland en de mogelijke schaalvergroting in de veehouderij.

De Commissie adviseert in de aanmeldingsnotitie aan te geven of en zo ja wat de cumulatieve milieueffecten met andere plannen en projecten (kunnen) zijn.

¹ zie ook de aanmeldingsnotitie pg 19 en 20

2.2 Voornemen

De Commissie heeft begrepen tijdens het locatiebezoek dat in het inpassingsplan dat wordt opgesteld de volgende driedeling in gebieden is opgenomen:

- de bestaande bedrijven in de extensiveringsgebieden (360 ha) worden herbestemd met een uitbreiding van 5% van de bestaande oppervlakte, en daarnaast de mogelijkheid tot eenmalig een uitbreiding van maximaal 300% tot maximaal 4 ha door wijzigingsbevoegdheden op te nemen in het inpassingsplan. Het streven is deze bedrijven te verplaatsen;
- de bestaande bedrijven in de intensiveringsgebieden (850 ha) worden herbestemd met een uitbreiding van 10% van de bestaande oppervlakte, en krijgen daarnaast de mogelijkheid tot uitbreiding. Tevens is nieuwvestiging in deze gebieden mogelijk;
- nieuwvestiging van tuinbouwbedrijven in de magneetlocaties (136 ha), waar nu één bestaand bedrijf aanwezig is.

De Commissie heeft begrepen tijdens het locatiebezoek dat de effecten zijn bepaald op basis van wijzigingsbevoegdheden die uitgaan van een uitbreiding van 150%. De Commissie adviseert helder te maken voor besluitvorming, uitgaande van de worst case:

- wat er planologisch precies mogelijk gemaakt wordt met het inpassingsplan;
- op basis van welke planologische ruimte de effecten zijn beschouwd.

Keuze voor de indeling van de gebieden

De keuze voor de indeling van de gebieden en de daaraan verbonden omvang van effecten lijkt gebaseerd te zijn op de in de Matrixstudie systematisch opgesomde effecten. Waarom bepaalde specifieke locaties niet in het inpassingsplan zijn opgenomen wordt niet duidelijk uit de aanmeldingsnotitie. Ook wordt de keuze voor extensiveren dan wel intensiveren niet expliciet en duidelijk onderbouwd.

De Commissie adviseert om de Matrixstudie te gebruiken om toe te lichten waarop de keuze voor extensiveringsgebied dan wel intensiveringsgebied (inclusief magneetlocaties) is gebaseerd.

Wijzigingsbevoegdheden

Via wijzigingsbevoegdheden wordt met het Provinciaal Inpassingsplan uitbreiding van glastuinbouwbedrijven mogelijk gemaakt. De criteria waaronder de wijzigingsbevoegdheden kunnen worden gebruikt zijn niet (voldoende) aangegeven in de aanmeldingsnotitie. De effectbepaling is gebaseerd op de aanname dat in de extensiveringsgebieden ook daadwerkelijk extensivering zal plaatsvinden. Het is de Commissie niet duidelijk geworden uit de aanmeldingsnotitie hoe zich dit verhoudt tot de wijzigingsbevoegdheden die ook in de extensiveringsgebieden kunnen zorgen voor ruime uitbreidingen. Mocht de ruimte in de wijzigingsbevoegdheden wel (volledig) benut worden dan kunnen de effecten groter zijn dan nu is beschreven in de aanmeldingsnotitie, zeker ook omdat de extensiveringsgebieden juist gepositioneerd zijn dichtbij kwetsbare gebieden.

Het is niet duidelijk of bij de m.e.r.-beoordeling uitgegaan is van de maximaal mogelijke milieueffecten. Voor het bepalen van de m.e.r.-plicht is de reële worst case maatgevend. Op basis hiervan kunnen (de noodzaak en aard van) locatiespecifieke mitigerende of aanvullende eisen bepaald worden.

Het is de Commissie op basis van de aanmeldingsnotitie niet duidelijk geworden hoe nadelige effecten (kunnen) worden gemitigeerd of aan welke nadere eisen de wijzigingsbevoegdheden verbonden zullen worden. Zo zijn randvoorwaarden ten aanzien van de landschappelijke inpassing bijvoorbeeld sterk bepalend voor het daadwerkelijk optredende effect op het aspect landschap. Ditzelfde geldt voor de aspecten water en archeologie.

De Commissie adviseert om in de aanmeldingsnotitie aan te geven of de maximaal mogelijke milieueffecten beschouwd zijn. En daarnaast duidelijk te maken in het inpassingsplan welke mitigerende maatregelen en randvoorwaarden mogelijk zijn en wat de effecten daarvan zijn.

2.3 Effecten van het voornemen

2.3.1 Natuur

De informatie ten aanzien van natuur in zowel de aanmeldingsnotitie als de 'Voortoets' zijn alleen gebaseerd op de nabijheid van Natura 2000 gebieden. De aanmeldingsnotitie hanteert een, niet nader onderbouwde, afstandscriterium van 3 km. Volgens de 'Voortoets' liggen er twee intensiveringsgebieden en twee extensiveringsgebieden (waar door middel van wijzigingsbevoegdheden de glastuinbouw ook mag uitbreiden) binnen die 3 km-zone.

Gevolgen voor Natura 2000

De aanmeldingsnotitie is onvolledig in de informatie over natuur. Er zijn twee Natura 2000 gebieden in de Bommelerwaard: 'Loevestein' en de 'Kil van Hurwenen', onderdeel van de gebieden Uiterwaarden Waal. De aanmeldingsnotitie gaat niet in op mogelijke effecten van de activiteiten in de intensiveringsgebieden, omdat deze meer dan 3 kilometer van de Natura 2000-gebieden liggen. Van de activiteiten in de extensiveringsgebieden wordt aangenomen dat ze geen effecten hebben. De Commissie is van oordeel dat dit een onjuiste benadering is. Bij Natura 2000-gebieden moet gekeken worden naar de doelstellingen waarvoor deze gebieden zijn aangewezen en of die doelstellingen kunnen worden aangetast. Vooral in 'Loevestein' zijn de vegetatietypen afhankelijk van de kwel. De soorten waarvoor de gebieden zijn aangewezen kunnen ook worden beïnvloed door de waterkwaliteit.

Gevolgen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De aanmeldingsnotitie is onvoldoende duidelijk over de mogelijke effecten op de EHS. Er wordt alleen iets gezegd over verstoring door licht zonder dat duidelijk is waarom alleen naar dit effect is gekeken. De conclusie "verstoring zal beperkt zijn en in de toekomst verbeteren" wordt getrokken zonder nadere onderbouwing en/of inventarisatie.

De Commissie adviseert in de aanmeldingsnotitie duidelijker te onderbouwen waarom er geen aanzienlijke effecten op natuur (Natura 2000-gebieden en EHS) verwacht worden.

Gevolgen voor soorten (Flora en faunawet)

Op p. 28 van de aanmeldingsnotitie staat "Gezien de aard van het gebied worden geen bijzonderheden verwacht". Dit wordt gesteld zonder nadere onderbouwing en/of inventarisatie. Op basis van beschikbare literatuur verwacht de Commissie dat ook buiten de Natura 2000 gebieden beschermde soorten voorkomen zoals waterspitsmuis, heikikker en kamsalamander.² De aanmeldingsnotitie noemt verder 'vleermuizen', zonder enige informatie te geven over hun kolonies, foerageerroutes en foerageergebieden. Dit is een groep van soorten waarvan je mag verwachten dat ze vooral voorkomen op de (meer begroeide) oeverwallen. Zij kunnen effect hebben van toename van licht en van verdroging van hun foerageergebieden.

De Commissie adviseert bij de concrete realisatie van ontwikkelingen locatiespecifiek te onderzoeken of beschermde soorten negatieve effecten ondervinden van deze ontwikkeling.

Landschap, cultuurhistorie (waaronder archeologie)

In de aanmeldingsnotitie is de beschrijving van de huidige situatie slechts zeer beperkt naar deelgebied uitgewerkt, ook zijn de effecten weinig nauwkeurig omschreven. De aanmeldingsnotitie is op dit punt onvoldoende uitgewerkt.

De Commissie constateert dat in de matrixstudie per deelgebied wel is aangegeven wat de huidige situatie is, welke knelpunten er op dit moment zijn en welke effecten de beoogde ontwikkeling kan hebben. Tevens is aangegeven of er nader onderzoek verricht dient te worden of welke maatregelen genomen kunnen worden om negatieve effecten te voorkomen. De Commissie constateert dat:

- de effecten deels worden onderschat³;
- bij enkele locaties (Grote Ingh en Gameren) geen voorstel voor inpassing wordt gedaan;
- de randvoorwaarden voor inpassing niet worden benoemd (zie Landschapsplan, B(l)oeiend landschap).

Bij de gebieden Pouderoijen en (deels) Brakel-Oost is sprake van ligging in een landschap van historisch geografisch belang en op meerdere plekken van archeologisch belang. Er worden geen conclusies verbonden aan de mogelijke effecten in het parel- en Belvédèregebied.

De Commissie adviseert in de aanmeldingsnotitie de effecten op landschap en cultuurhistorie vollediger en consequenter te beschrijven op basis van de Matrixstudie uit 2008 en aan te geven welke mitigerende maatregelen en/of randvoorwaarden⁴ mogelijk zijn.

Water

De waterkwaliteit is een belangrijk aandachtspunt vanwege de kwelafhankelijk natuur en de waterwinning in de afgedamde Maas. Er zijn daarnaast in de Bommelerwaard drie Kaderrichtlijn Waterlichamen aangewezen. Deze lopen door twee intensiveringsgebieden en een magneetlocatie.

² Volgens de kaarten in 'De amfibieën en reptielen van Nederland' komen er in twee kilometerhokken de heikikker voor, en in zeven uurhokken de kamsalamander. R.Creemers & J.van Delft (red.), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9.

³ Zoals blz. 12 Matrixstudie "De kenmerkende openheid van inundatievelden wordt met de realisatie van glastuinbouw echter altijd in enige mate aangetast". Deze term lijkt geen recht te doen aan de sterke aantasting van de openheid.

⁴ Zie bijvoorbeeld Landschapsplan Bommelerwaard ((2003) en B(l)oeiend landschap (2009),

Er loopt een onderzoek naar de emissies vanuit de tuinbouw naar het watersysteem. Omdat de resultaten van dit emissieonderzoek nog niet bekend zijn hebben deze ook geen onderdeel kunnen maken van het oordeel van de Commissie.

De Commissie adviseert de uitkomsten van dit emissieonderzoek te betrekken bij de nadere uitwerking van het plan en eventuele mitigerende maatregelen op te nemen in het plan.

Luchtkwaliteit

Een gedeelte van de gebieden is opgenomen in het Nationaal Samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit (NSL). De gegeven informatie en de berekeningen zijn niet verifieerbaar. Zo is niet duidelijk welke verkeersstromen van welke gebieden in het NSL opgenomen zijn en wat de mogelijke toename van de etmaalintensiteit van de achterliggende gebieden is op basis van de groeimogelijkheden. Eventuele cumulatie is evenmin inzichtelijk gemaakt.

De Commissie adviseert de berekeningen te verduidelijken zodat deze verifieerbaar worden.

Duurzaamheid

Het valt de Commissie op dat duurzaamheid wordt genoemd maar verder niet meer aan de orde komt. De Commissie wijst er op dat juist de wijze waarop invulling wordt gegeven aan dit thema een bijdrage kan leveren aan het voorkomen van milieueffecten.

BIJLAGE 1: Projectgegevens m.e.r.-beoordeling

Initiatiefnemer: Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland

Besluit: inpassingsplan ten behoeve van de tuinbouw en de paddestoelenteelt in de Bommelerwaard, gemeente Zaltbommel en gemeente Maasdriel

Categorie Besluit m.e.r.: D11.4

Activiteit: herstructurering tuinbouw in de Bommelerwaard

Bijzonderheden:

De Commissie is gevraagd om een second opinion ten aanzien van de uitgevoerde m.e.r.-beoordeling Glastuinbouw Bommelerwaard. Bij een second opinion bekijkt de Commissie of deze m.e.r.-beoordeling juist en volledig is uitgevoerd.

Procedurele gegevens:

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 22 juli 2011

advies second opinion m.e.r.-beoordeling uitgebracht: 8 september 2011

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij dit project is als volgt:

Drs. D.J.F. Bel

Dr. J.M. Drees

Mr. M.A.P.C. van Loon (voorzitter)

Drs. L. Oprel

Ir. C.T. Smit (secretaris)

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Bij een m.e.r.-beoordeling staat de vraag centraal of het voornemen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kan hebben. Als dit het geval is, moet een milieueffectrapport (MER) gemaakt worden. Bij de beoordeling of er sprake is van belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu dienen de selectiecriteria uit bijlage III van de Europese M.e.r.-richtlijn gehanteerd worden. Deze zijn in bijlage 2 van dit advies opgenomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- 2570-02 Aanmeldingsnotitie m.e.r.-beoordeling Glastuinbouw Bommelerwaard (23 juni 2011)
- 2570-14 Matrixstudie, Bugel Hajema adviseurs, 12-11-2008
- 2570-28 Voortoets Glastuinbouw Bommelerwaard, provincie Gelderland, 28-2-2011
- 2570-26 Review voortoets, Bureau Waardenburg, 23-3-2011

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

BIJLAGE 2: Criteria uit bijlage III M.e.r.–richtlijn

Bij m.e.r.–beoordeling wordt bekeken of er sprake is van belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Dit moet beoordeeld worden met behulp van de selectiecriteria uit bijlage III van de Europese M.e.r.–richtlijn. De criteria uit bijlage III van de Europese M.e.r.–richtlijn:

1. Kenmerken van de projecten

Bij de kenmerken van de projecten moet in het bijzonder in overweging worden genomen:

- de omvang van het project;
- de cumulatie met andere projecten;
- het gebruik van natuurlijke hulpbronnen;
- de productie van afvalstoffen;
- verontreiniging en hinder;
- risico van ongevallen, met name gelet op de gebruikte stoffen of technologieën.

2. Plaats van de projecten

Bij de mate van kwetsbaarheid van het milieu in de gebieden waarop de projecten van invloed kunnen zijn moet in het bijzonder in overweging worden genomen:

- het bestaande grondgebruik;
- de relatieve rijkdom aan en de kwaliteit en het regeneratievermogen van de natuurlijke hulpbronnen van het gebied;
- het opnamevermogen van het natuurlijke milieu, met in het bijzonder aandacht voor de volgende typen gebieden:
 - wetlands;
 - kustgebieden;
 - berg–en bosgebieden;
 - reservaten en natuurparken;
 - gebieden die in de wetgeving van de lidstaten zijn aangeduid of door die wetgeving worden beschermd;
 - speciale beschermingszones, door de lidstaten aangewezen krachtens Richtlijn 79/409/EEG en Richtlijn 92/43/EEG;
 - gebieden waarin de bij communautaire wetgeving vastgestelde normen inzake milieukwaliteit reeds worden overschreden;
 - gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid;
 - landschappen van historisch, cultureel of archeologisch belang.

3. Kenmerken van het potentiële effect

Bij de potentiële aanzienlijke effecten van het project moeten in samenhang met de criteria van de punten 1 en 2 in het bijzonder in overweging worden genomen:

- het bereik van het effect (geografische zone en grootte van de getroffen bevolking);
- het grensoverschrijdende karakter van het effect;
- de orde van grootte en de complexiteit van het effect;
- de waarschijnlijkheid van het effect;
- de duur, de frequentie en de omkeerbaarheid van het effect.

Advies over de m.e.r.-beoordeling Glastuinbouw Bommelerwaard

De Commissie is gevraagd om een second opinion ten aanzien van de uitgevoerde m.e.r.-beoordeling Glastuinbouw Bommelerwaard. Bij m.e.r.-beoordeling wordt bekeken of er sprake is van belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Dit moet beoordeeld worden met behulp van de selectiecriteria uit bijlage III van de Europese M.e.r.-richtlijn. Bij een second opinion bekijkt de Commissie of deze beoordeling juist en volledig is gedaan.

Commissie voor milieueffectrapportage
ISBN: 978-90-421-3366-2

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht
T 030 - 234 76 66
F 030 - 233 12 95
E mer@eia.nl
W www.commissiemer.nl

